

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งหาคำตอบใน 2 ประเด็น คือ ศักยภาพของชาวนาไชยาในบริบทของการเปลี่ยนแปลง และค้นหาตัวแบบที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูการทำนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ศึกษาได้แก่ 3 ตำบลของอำเภอไชยา คือ ตำบลป่าเว ตำบลทุ่ง และตำบลเสม็ด

กระบวนการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบดังกล่าวเริ่มต้นด้วย การทำความเข้าใจพื้นที่ศึกษาเป็นเบื้องต้น ต่อจากนั้นจึงศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก โดยใช้การศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามควบคู่กันไป การศึกษาภาคสนามใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา การจัดเวทีชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน และการปฏิบัติการจริงในชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ด้านศักยภาพของชาวนาไชยา ชาวนาไชยามีศักยภาพที่แสดงถึงจุดแข็งคือ มีความรู้ทั้งการทำนาแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่เป็นอย่างดี จึงมีความพร้อมที่จะทำนาทั้งสองวิธี ชาวนามีการรวมกลุ่มกันอย่างหลากหลาย ช่วยให้ง่ายต่อการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ การคมนาคมในพื้นที่มีความสะดวก มีพันธุ์ข้าวหลายชนิดให้เลือกใช้ มีศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสุราษฎร์ธานีเป็นที่พึ่งเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพในแปลงนาและแหล่งน้ำลำคลองในพื้นที่ยังคงเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ในชุมชนมีกิจกรรมที่แสดงถึงความเชื่อเรื่องแม่โพสพ มีโรงสีข้าวหลายแห่งสะดวกแก่การแปรรูปข้าวทั้งเพื่อบริโภคและจำหน่าย แต่ก็มีจุดอ่อนหลายประการ ได้แก่ พื้นที่ทำนาลดน้อยลง บางปีมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม หอยเชอรี่ชุกชุม คุณภาพของพันธุ์ข้าวที่นำมาปลูกยังไม่ดีพอ ชาวนาไม่สนใจในการดูแลรักษาข้าวอย่างเข้มงวด มีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนและแรงงานสัตว์ในการทำนา มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในปริมาณมากทำให้ต้องลงทุนสูง การบริหารจัดการกลุ่มยังไม่สามารถทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ และชาวนาถูกเอารัดเอาเปรียบ การจำหน่ายข้าวให้แก่พ่อค้าข้าวคนกลาง สภาพดังกล่าวทำให้ชาวนามีทั้งโอกาสและอุปสรรค โอกาสคือ มีลู่ทางผลิตข้าวที่มีคุณภาพได้ มีข้าวสำหรับบริโภคและใช้เพื่อกิจการอื่นๆ ในครอบครัวโดยไม่ต้องซื้อหา และสามารถนำไปแปรรูปเป็นรายได้เสริม ส่วนอุปสรรคคือ ผลผลิตข้าวยังมีคุณภาพไม่ดีพอ ขาดช่องทางการจำหน่าย ไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง อีกทั้งราคาข้าวผันผวน ทำให้ชาวนาไม่มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพทำนา แต่ก็ยังคงมีความเชื่อมั่นว่าการฟื้นฟูและพัฒนาการทำนาที่สอดคล้องกับแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นลู่ทางที่นำมาใช้แก้ปัญหาในชุมชนได้

ด้านการค้นหาตัวแบบที่เหมาะสมเพื่อฟื้นฟูการทำนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ หลายกิจกรรม โดยทุกกิจกรรมที่ดำเนินการเมื่อแล้วเสร็จมีการถอดบทเรียนด้วยการมีส่วนร่วมของชาวนาและผู้เกี่ยวข้อง กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การทดลองทำนาตามแบบที่ชาวนาทำอยู่ในปัจจุบัน

(2)

การทดลองทำนาปลอดสารเคมี การขับเคลื่อนการทำนาข้าวหอมไชยา การอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำนา และการมีส่วนร่วมในการทำนาของชาวนาไทย ผลจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้นำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นตัวแบบในลำดับต่อมา

ตัวแบบการทำนาเพื่อฟื้นฟูการทำนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ค้นพบมี 3 ตัวแบบ ได้แก่ 1) การทำนาตามแบบที่ชาวนาปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันโดยปรับเปลี่ยนวิธีการบางอย่าง 2) การทำนาปลอดสารเคมี และ 3) การทำนาโดยใช้ตัวแบบที่ 1 และตัวแบบที่ 2 ผสมผสานกัน ตัวแบบทั้ง 3 ตัวแบบดังกล่าวมิใช่ข้อสรุปตายตัวที่ชี้ชัดว่า ตัวแบบใดตัวแบบหนึ่งคือตัวแบบที่ดีที่สุด มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ทำนามากที่สุด การเลือกใช้ตัวแบบใดในการทำนาขึ้นอยู่กับบริบทของชาวนาแต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละพื้นที่ โดยที่ชาวนาส่วนใหญ่เล็งเห็นว่าสิ่งที่ชาวนาต้องคำนึงถึงร่วมกันคือ ความปลอดภัยของผู้ผลิต ของผู้บริโภค และต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการลงทุนต้องไม่สูงเกินไป และต้องมีผลตอบแทนคุ้มค่า

Abstract

This research aims to answer two aspects in 1) the potential in changing context of farmer at Chaiya district, and 2) looking for the appropriate model in order to restore the rice farming according to the sufficiency economy. The research areas are: 3 subdistrict of of Chaiya i.e., Pavae subdistrict, Tung subdistrict, and Lamed subdistrict.

The study process to get the above-mentioned answers start basically with the understanding the research area. Later on, study 3 main topics from studying both document and field study. Field study do by observation, interview, group discussion, focus group, participation in community activities, and take real action in the community. All data collected from study are analysis and synthesis, and report by descriptive method.

The potential of farmers at Chaiya district are: their skill in farming both traditional and modern method, they work accordingly in variety of groups, which led to work easily together in all activities, transportations in the area are convenient, there are varieties species of rice seeds, and also the rice gain center of Suratthani province available in the area where the farmers can depend on the rice gain high quality, the rice files are fertile, and water resource are in good quality in which can be the community' s supply, the community still keep the traditional activity revealed belief in the goddess Bosob (rice seed goddess), and there are lots of rice mills where rice seed can be milling both for consume in the community and distribute. The weak point are: the rice farmings are reduce, some year there was drought or flood in the area, lots of golden apple snail in the area, the rice seed farmed in the area is not in a good quality, the farmers do not take a good care of the rice seed, the farmers use machine in stead of animal in all process, and the farmers use lots of fertilizer chemical, and chemical, which increasing the farming cost. Moreover, the group management could not make the group stand by themselves permanently, and the middlemen took advantage in buying the rice seed. The above-mentioned condition led the farmer to be both chance, and obstruction. The chances are: the farmers have opportunity of farm a good quality rice seed, there are plenty of rice both to consume, and for others activities in the family, the rice seed can make into others product to gain unearned income. The obstructions are: the rice seed is still in a low quality, less chance to distribute, no

(4)

bargaining power to the middlemen, the rice seed price is unstable led to the insecurity in farming career. However, the farmer still keep faith that the problems can be solved by restored, and developed the farming method along with the sufficiency economic.

There are activities to revive the appropriate model to restore the rice farming according to the sufficiency economy had been done. After finished all activities, knowledge from the activities are recorded with the participation from farmers, and related persons. Activities that had been done are: the farmers try out in doing present rice farming, rice farming without using chemical, farming the Chaiya fragrant rice, to preserve and develop the traditional wisdom in rice farming, and the participation in farming of the young generation farmers. Later on, the result of all activities have been analyzed and concluded.

There are three models to revive the rice farming according to the sufficiency economic i.e., 1) the present farming method with a bit changing, 2) rice farming without the utilize of chemical, and 3) the synchronized between the 1st and 2nd method. However, the three methods are not the final and fix answer in rice farming, it depends on the context of each farmer, each group, and each area. Moreover, there are agree among farmers that the most concerned part in rice farming is the safety of the farmer in rice farming, the safety of the rice consumer, green environment, and the good profit.